

ускладнюватиме його (інтерференція). Саме цим процесам хочемо присвятити свої подальші дослідження.

Список використаної літератури

1. Баракатова Н. А., Малінська Г. Д., Терещенко Л. В. Описові особливості граматичного ладу української та слов'янських мов. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Том 33 (72). № 3. С.195-201.
2. Макусик Т. Які європейські мови найближчі між собою. *Gazeta.ua. Мова. Історія мови*, 2016. URL: <https://gazeta.ua/articles/istoriya-movi/aki-yevropejski-movi-najblizhchi-mizh-soboyu/701681> (дата звернення: 06. 04. 24 р.).
3. Неприцька Т. І. Місце польської мови в багатомовному просторі Європейського Союзу. *Грані*, 2015. № 4. - С. 86-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_4_17 (дата звернення: 03. 04. 24 р.).
4. Krawczuk A. Rodzaj gramatyczny w nauczaniu polszczyzny Ukraińców: perspektywa z „wewnątrz” oraz z „zewnątrz” systemu języka polskiego. *Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 2020. T. 27. S. 133–154.
5. Misjac N. O niektórych fonetyczno-fonologicznych cechach języka polskiego. *Uniwersytet Państwowy w Żytomirzu imienia Iwana Franki, Українська полоністика*, 2013. № 10. С. 3 – 8.
6. Turek P. Polszczyzna na tle innych języków. Elementy gramatyki kontrastywnej w dydaktyce języka polskiego jako obcego, pod red. A. Seretny, E. Lipińska. *Dydaktyka języka polskiego jako nierodzimego*. Seria: Konteksty – dylematy – trendy. Kraków: Universitas, 2021. S. 13–44.

Анастасія Ільчук,

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,

доцент Ірина Бабій,

Тернопільський національний педагогічний

ЛЕКСИКА ВІЙНИ ЯК МАРКЕР ЗМАЛЮВАННЯ ПОДІЙ У РОМАНІ «ВРЯТУВАТИ БЕРЕЗЕНЬ» АНДРІЯ КОКОТЮХИ

Сьогодні тема війни і мови є досить актуальною та малодослідженою. Мова зазнала деяких змін у період війни, і це ми можемо простежити навіть у художніх текстах, які збагачують нашу сучасну культуру. Мета роботи – проаналізувати осмислення війни у мові та його функціонування в художньому тексті. Для реалізації поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання: дослідити мовні засоби, що формують та передають загальну картину війни, виявити та проаналізувати лінгвістичні маркери війни в романі Андрія Кокотюхи «Врятувати березень».

Мова – жива структура, поки існують її носії, живе і мова. Мовне питання охоплює широкий діапазон різних мовних проблем, які потребують обов'язкових досліджень. Українська ж – дуже часто зазнає змін та нових внесень. Дехто зазначає, що українську мову треба сприймати, як таку, що змогла вижити. Сьогодні головною причиною змін є саме війна, яка впливає на все та змінює.

У сучасній лінгвістиці концепт «війна» розглядали такі дослідники, як Олександр Колесник, Галина Яворська, Тетяна Вільчинська та інші. Зауважимо, що дослідження окремих напрямів військової лексики проводилися науковцями на основі переважно вже відомих творів. Так, Інна Данилейченко досліджувала «Терміни військової справи як елементи художніх засобів історичного роману сучасної української літератури у віршах Л. Костенко «Маруся Чурай», Клавдія Панасюк – «Військову термінологію у романі Ю. Щербака «Зброя Судного дня», Зореслава Дубинець – «Військову лексику в романі Р. Іваничука «Мальви».

Дослідниця Галина Сюта зауважує: «Реальність повномасштабної війни, у якій живуть Україна і українці від 24 лютого 2022 року, народила кардинально відмінну від мирної мовну реальність – наповнену принципово новими текстами, одиницями, іменами персоналій і назвами реалій,

прецедентними феноменами, осучасненими сенсами» [3, с. 86]. Буде кілька етапів змін мови воєнного періоду, на разі, ми займаємось фіксацією. З'являються нові слова, деякі набувають нових форм, виникають нові складніші переосмислення. Змінилось ставлення до явищ, що раніше абсолютно не сприймались середовищем, наприклад, мова ненависті, жаргонізми та мова ворожнечі.

Поняття «війна» досліджується за допомогою концептуального аналізу. «Концепт має виражати сукупність мовних та немовних засобів, які прямо чи непрямо уточнюють та розвивають його зміст. Концептуальний аналіз бере до уваги набір стійких уявлень про війну, які є загальновідомими, але й не мають конкретного обґрунтування і пояснення. Самі уявлення, які позначають це поняття, – це зв'язок семантичного наповнення та прагматики (адаптування до соціальної реальності)» [2, с. 3].

Науковці всі новотвори досліджують та класифікують за способом творення та вживання. Їх поділяють на лексичні, тобто ті, що є абсолютно новими та тільки ввійшли до вжитку, та семантичні (неосемантичні), коли вже відоме нам слово отримує нове, інколи більш емоційне значення. Отже, одні слова виникли за допомогою гри слів, ще одні – за допомогою перенесення значення подібного на метафору за подібністю, запозиченні з інших мов чи інших періодів історії, наприклад, радянських часів, ще їх називають відродженими словами за Ю. Шевельовим або актуалізованими – за Л. Струганець.

Словники неологізмів активно поповнюються або ж створюються нові, що містять лише ті слова, що виникли у воєнний період, а також такі слова активно вживаються в різних стилях, зокрема в художньому.

Саме художні тексти допомагають зберегти пам'ять про події, які відбувалися під час війни, та передати їх майбутнім поколінням. Вони можуть стати важливим джерелом інформації для тих, хто хоче зрозуміти історію та наслідки війни. Але дуже важливо вміло та влучно передати вдало підбіраною лексикою всі події. Для цього зазвичай потрібна власна участь автора в цих

подіях або ж інтерв'ю інших очевидців. На нашу думку, влучно та адекватно відобразити події російсько-української війни вдалося сучасному українському автору Андрію Кокотюсі.

Андрій Кокотюха – український сучасний письменник, сценарист, журналіст. У 2012 році отримав відзнаку «Золотий письменник України» як автор, чий тираж перейшов позначку 200 тисяч примірників. Творчість цього автора літературознавці відносять до масової літератури. Найпоширенішим жанрами є пригодницькі та детективні романи та повісті. Дослідження мовної картини світу в художніх творах Андрія Кокотюхи набирає популярності, а саме дослідження функціонування жаргонізмів, епітетів, засобів мовної експресії та позанормативної лексики, особливостей синтаксису. Але сьогодні поки що маємо невелику кількість наукових опрацювань. Творчість А. Кокотюхи досліджували С. Павличко, С. Філоненко, С. Підпригора, Г. Конторчук, О. Ринкевич, Н. Майборода та інші. Однак роман «Врятувати березень» залишається ще не дослідженим, зокрема й щодо мовної візії війни в художньому тексті.

У своєму романі «Врятувати березень», в описаний час, сам автор перебував у Києві як учасник самооборони району, як волонтер він відвідував звільнені населені пункти й спілкувався з тими, хто пережив окупацію. Працюючи над текстом, письменник опирався на відеоматеріали інших волонтерів, працював над інформацією з відкритих джерел.

Здійснивши аналіз лексики роману, ми виділили кілька тематичних груп іменників, які стосуються найменувань осіб, воєнних дій, окупації, побуту, поведінки. Зауважимо, що в романі переважає експресивно забарвлена лексика, що, власне, характерно для художнього стилю. Так, для найменування ворога застосовано неосемантизми та неологізми з оцінно-експресивним забарвленням: *кацапи, кацапня, русня, диверсанти, орки, армія Мордору, військо Волдеморта, москальня*.

У романі наявна численна лексика, яку письменник вживає, описуючи воєнні дії. Так, автор наводить велику кількість дієслівних синонімів, які

передають звуки вибухів: *гунає, бахкає, генає, приліт, товче, гримить, лупить, гуркотить*. Крім того, в тексті ми виявили широку палітру назв озброєння: *снаряд, ракета, танки, колона танків, гарматний постріл, автоматні черги, броня, бетеер, важка техніка, будка (беемде-два), калаш, затвор, пістолет, зенітки*. Зазначимо, що це не завжди офіційні найменування. Також автор дає різні найменування неосемантичного характеру, що позначають місце для захисту – бомбосховище: *підвал, льох, сховок, погріб*. Зауважимо, що вживання таких назв сховища зумовлено не просто через сленг чи якісь сучасні особливості назви, а тим, що іншого місця-сховища у людей просто не було. Та найкращим для нас місцем автор називає дім: «*Наші будинки – наші фортеці*» [1]. Слова, що отримали нове значення, складають досить великий пласт. Це не вигадані авторські неологізми, а ті слова, якими ми користуємося щодня, які виникли на тлі воєнних умов. І використання саме цієї лексики допомагає письменнику передати живу картину тих обставин, умов, образів та емоцій. Можна підсумувати, що маркерами зображення війни у романі є: гучний гул вибухів, глухий гуркіт гармат та крики поранених – це все маркери війни, які можуть бути передані через опис звуків у тексті. Вони створюють атмосферу страху та небезпеки, яка відчутна для читача; танки, військові літаки та інша військова техніка можуть слугувати маркерами війни, що підкреслюють масштаб та серйозність конфлікту. Їхня присутність у тексті може нагадувати про загрозу та небезпеку, яка постійно чатує; образи військових-загарбників, їхня агресивна поведінка і злочини, які вони вчиняють проти людей в окупації.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Дослідження воєнної лексики у творах Андрій Кокотюхи про російсько-українську війну є мало дослідженою, тому потребує опрацювання. Розширити дослідження можна ще через порівняння використання військової лексики в романі «Врятувати березень» з іншими творами автора про війну, а також простежити вплив війни на культуру та літературу.

Звичайно, що значення поняття війни неможливо замінити жодним неологізмом, новотвором чи неосемантизмом. Але мова війни, зокрема військова лексика, може демонструвати достатній рівень лінгвальної розвиненості українців, можливості та рівень української мови. Це досить важливо для подальшого дослідження впливу воєнного періоду на мовну культура та ситуацію мови загалом.

Список використаної літератури

1. Кокотюха А. Врятувати березень. Харків: Вид-во «Ранок», 2022. 240 с.
2. Лакофф Г., Джонсон М. Метафори, якими ми живемо. Chicago&London: University of Chicago Press. 1980. С. 3
3. Сюта Г. М. Мовна реальність періоду війни: актуальні тексти і словник. Актуальні проблеми міжкультурної комунікації: зб. матеріалів I Міжнародної наук.-практ. конф., м.Луцьк, 06 квітня 2022 року. Луцьк: ЛНТУ: ІВВ Луцького НТУ, 2022. С. 82–86.

Лущик Марія,

Науковий керівник - спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний
коледж імені Маркіяна Шашкевича»
Ірина Лагола

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ДОСЛІДЖУЄМО МЕДІА» НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Постановка проблеми. У сучасному освітньому процесі актуально постає питання про реформування освіти відповідно до умов життя суспільства. Результатами цього процесу є впровадження Нової української школи та нового Державного стандарту початкової освіти, який передбачає